

715406

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.15.0.SGB.02.610 - 827

17 Nisan 2012

Konu :Yazılı Soru Önergesi (7-5406)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: TBMM Başkanlığının 27.03.2012 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.02.00-56666 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın A. Levent TÜZEL'in tarafıma tevcih ettiği 7/5406 esas nolu yazılı soru önergesi, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı bilgiler doğrultusunda aşağıda cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Taner YILDIZ
Bakan

EKLER :

-Önerge Cevabı (2 Sayfa)

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN A. LEVENT TÜZEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/5406)**

Sorular 1, 2, 5, 6, 7:

Bor madenleri, kamu işletmeciliği ve ülke çıkarları açısından stratejik bir öneme sahiptir. Bazı çevrelerce 2000 yılından bu yana, Maden Kanununda değişiklik yapılarak, bor madenlerinin özelleştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. 2000 yılında hazırlanmış olan yasa taslağı, o tarihte toplumun hemen her kesiminden gelen karşı çıkışlar neticesinde bor madenlerinin özelleştirilmesi durdurulabilmiştir. Ne yazık ki, özelleştirme niyetinden gerçekte hiçbir zaman vazgeçilmediği 5 Mart 2012 tarihinde Bakanlar Kuruluna sevk edilen 2840 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının içeriğinden anlaşılmaktadır. Tasarı ile Bor madenleri üzerindeki devlet koruması kaldırılmak istenmektedir. Uluslararası şirketlerin uzun zamandır bor madenlerinin peşinde olduğu bilinmektedir. Rio Tinto/USBorax gibi şirketler de bor madenimizle ilgilenmektedir. Şirket Avustralyalı uzantısı firma üzerinden bu amacına ulaşmak istemektedir. Başbakan Erdoğan, yaptığı gezi esnasında Avustralya'da "Eti Maden'in özelleştirileceğine" ilişkin açıklamalar yapmış ve dönemin Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen, 2005 yılının Haziran ayında yapılan Avustralya gezisinde, BHP-Billiton yöneticileriyle görüşmüştür. Tüzmen basına yansıyan açıklamasında, "BHP-Billiton, Türkiye'nin borunun zenginleştirilmesine talip olduğunu, Türkiye'de yatırım yapmak istediğini" söylemiştir. Billiton'un bu ilgisinin karşılıksız kalmayacağını sinyalleri de o dönemde verilmiştir. Tüzmen, açıkça bu firmalara destek vereceklerini belirtmiş, madencilik sektörüne yabancı sermayeyi çekmek istediklerini söylemiştir. "Türkiye-Avustralya Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması"da Tüzmen'in açıklamalarını doğrular niteliktedir. Anlaşmada, şirketin dünya bor rezervlerinin yüzde 70'ine sahip Türkiye'nin borlarını işletmek istediğini içermektedir. İlgili maddede "Avustralya'nın anlaşmayı imzalamasının nedenleri" konusu yer almaktadır. 15 yıllık süreci kapsayan anlaşmada, Avustralyalı şirketlere çeşitli imtiyazlar sağlanacağı belirtilmektedir.

1978 öncesi, ülkemizde ancak 26-60 US\$/ton fiyatla ihraç edilebilen bazı bor tuzları, Eti Maden İşletmelerinin çalışmaları sonrası, bugün ortalama 350 US\$/ton fiyatla satılmaktadır. 1963'de 2,9 milyon US\$ olan bor ihracat geliri günümüzde 850 milyon US\$/yıl'ın üzerindedir. 1978 öncesi bor işletmeciliği yapan madencilik firmaları, basit kil yıkama tesisleri dışında her hangi bir tesis ya da teknoloji geliştirme yatırımı yapmamışlardır. Söz konusu firmalar, kolay yolu seçerek ham cevher olarak yurtdışına ihraç etmek suretiyle önemli oranda döviz kaybına neden olmuşlardır. Buna karşın, Etibank; Kırka, Emet, Bigadiç, Kestelek ve Bandırma'da milyonlarca dolarlık yatırımlar gerçekleştirmiş ve yüzlerce kişiye iş olanağı yaratmıştır. Eti Maden İşletmeleri RTZ US Borax ile birlikte dünyanın iki büyük bor üreticisinden biri olmuştur. Eti Holding, 1978 yılı sonrasında başladığı rafine ürün üretimi çalışmaları ile 140 yıldır bor piyasasında faaliyet gösteren US Borax ile rekabet ederek Avrupa pazarının büyük bir bölümünü ele geçirmeyi başarmıştır. Diğer taraftan, 2012 yılı başında Eti Maden işletmelerinde çalışan tüm memur ve teknik personelin görev ünvanları değiştirilerek yeniden yapılanma adı altında, aynı birimde çalışan ortaokul mezunu bir memur ile 4 yıllık fakülte mezunu olan teknik personel, yüksek mühendislere aynı görev ve sorumluluk unvanı yerilerek Kurumda kadrolaşmanın yanında, Kurumda çalışan teknik personelin işlevsizleştirilmesinin önü açılmıştır.

-Dünya bor rezervlerinin %72'si ülkemizdedir. Yine, sanayinin en önemli hammaddelerinden biri olan ve ülkemizde yüksek tenörde geniş rezervleri olan kolemanit Dünya'da tükenmek üzeredir. Dolayısıyla, önümüzdeki yıllarda Dünya bor piyasasını kontrol altına alabilmek bakımından ülkemiz son derece avantajlı bir konumdadır. Bu avantaj söz konusu iken bor rezervleriyle ilgili devlet koruması neden kaldırılmak istenmektedir?

-Dünya bor üretim, rafinasyon ve pazarlama süreçlerini kontrol eden iki büyük kuruluştan biri olan Eti Maden İşletmeleri neden bitirilmek istenmektedir?

-Söz konusu yasa değişikliği ile ilgili olarak, uluslararası şirketlerin, bor gibi değerli bir minerali 10 kat daha ucuza elde edebilme güdülerine ne ölçüde rol oynamaktadır?

-Uluslararası Şirketlerin yıllar süren bor madenlerimizi ele geçirme girişimleri sonunda başarıya mı ulaşıyor?

-Madenlerin üretildikçe tükendiği bir gerçektir. Örneğin, 49 yıllığına kiralanan bir maden sahasının rezervi bittiğinde o sahanın bir anlam ifade etmeyeceği de bilinmektedir. Ruhsat hukuku kamuda kalsa bile uzun süreli kiralamalar özelleştirme anlamına gelmektedir. Bu konuda Bakanlığınız ne düşünmektedir?

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN A. LEVENT TÜZEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/5406)**

Cevaplar 1, 2, 5, 6, 7:

Bor madenlerinin devlet eliyle işletilmesi suretiyle azami gelir elde edilmesi amacıyla yönelik olarak çıkartılan 2840 sayılı Kanunla “işletme imtiyazı” Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğüne (Eti Maden) verilmiştir. Dünya toplam bor rezervi ve bugünkü tüketim değerlerine göre, Dünya’da çok uzun yıllar bor cevheri sıkıntısı yaşanmayacağı ve 300 yıllık bor rezervi bulunduğu görülmektedir. Dünya bor rezervinin % 72’sine sahip olan ülkemiz, son yıllarda Eti Maden’in üretim, pazarlama ve satışlarda gerçekleştirdiği atılımlarla 2005 yılından itibaren bor ürünlerinin Dünya’daki en büyük ihracatçısı durumuna gelmiştir. 2011 yılı yatırımları 88.657.000 TL olarak gerçekleşmiş olup % 97’si yurtdışına yapılan satışlardan 828.564.241 milyon ABD \$’ı satış hâsılatı elde edilmiştir. Bu doğrultuda Eti Maden’in, Dünya bor pazarındaki lider konumunu güçlendirmek ve pazar payını artırma amacı doğrultusunda gereken çalışmalar yapılmaktadır. Kısa vadede 2012 yılı satışlarının 1 milyar ABD \$’a çıkarılması, 2023 yılında da 2010 yılı kapasite değerinin dört katı olan 5,5 milyon tona çıkılmak suretiyle karlılığın artırılması hedeflenmektedir. Eti Maden yıllardan beri işbölümü, uzmanlaşma ve verimlilik kavramlarını dikkate alarak üretim yapacağı tesislerin mühendislik hizmetlerinden yapım işlerine, dekapaj işlerinden cevher üretimine, idari bina ve fabrikalarda temizlik işlerinden yemekhane işlerine, tahmil, tahliye ve torbalama işlerinden üretilen ürünlerin limanlara veya varış noktalarına kadar nakliyelerini de içeren bir kısım işleri dışarıdan hizmet alımı yaparak temin etmektedir. Bu şekilde yapılan hizmet alımları ürün satışlarında talep artışlarını bu da yatırımların hızla artmasını sağlamıştır.

2840 sayılı Kanunun, Devlet eliyle işletilecek madenlere ilişkin 2. Maddesi “Bor tuzları, uranyum ve toryum madenlerinin aranması ve işletilmesi Devlet eliyle yapılır. Bu madenler için 6309 sayılı Maden Kanunu gereğince gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerine verilmiş olan ruhsatlar iptal edilmiştir.” şeklindedir. Bu Kanunda değişikliği öngören Kanun Tasarı Taslağında söz konusu 2. Maddeye; “Bu madenlerin üretimi ve zenginleştirilmesi, teknik, ticari ve ekonomik sebeplerle, ürünün mülkiyeti ruhsat sahibinde kalmak üzere 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri çerçevesinde ihale edilmek suretiyle üçüncü şahıslara gördürebilirler. Ancak üçüncü şahıslara gördürülecek işlerin ihale süresinin üç yıldan fazla olması durumunda konuya ilişkin talepler Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır.” fıkrasının eklenmesi söz konusudur.

Söz konusu teklif; uygulamadaki bir takım farklılıkları gidermek, bor, uranyum ve toryum madenlerinin üretim ve zenginleştirme aşamasında günün teknolojisine uygun üretim yöntemlerinin hızlı ve etkin olarak uygulanabilmesini sağlamak ve/veya üretim maliyetlerini düşürebilmek için bir kısım işleri hizmet alımı yoluyla gerçekleştirebilmesine olanak tanınması amacıyla hazırlanmıştır. Bu yasa değişikliği ile Eti Maden’in rekabet gücünün ve karlılığının artırılarak ülke ekonomisine azami katkı sağlaması hedeflenmektedir. Dolayısıyla, bu yasa değişikliği ile özelleştirmenin önünün açılması gibi bir durum söz konusu olmayıp, önerenin açıklama kısmında ve söz konusu sorularda ifade edilen hususlar gerçeği yansıtmamaktadır.

Sorular 3, 4:

-Böyle bir düzenlemeden uluslararası madencilik tekellerinin ve aslında sadece bugün Eti Maden İşletmelerinin pazardaki tek rakibi olan tekelin kazançlı çıkacağı neden bilmezlikten gelinmektedir?

-Söz konusu yasal düzenlemelerden en fazla kazançlı çıkacak olan RTZ US Borax'ın elindeki bor rezervlerinin tükenmekte oluşu gerçeği mevcut girişimlerle ilgili olarak ne ölçüde etkili olmaktadır?

Cevaplar 3, 4:

Dünya bor pazarındaki dağılım itibariyle değerlendirme yapıldığında 1980’li yılların ortalarında % 25 olan ülkemizin miktar bazındaki pazar payı 2011 yılında %47 olarak gerçekleşmiştir. Dünya bor pazarında Eti Maden ve RT Borax talebin yaklaşık %71’ini karşılarken yıllar itibariyle pazara giren ve kapasitelerini artıran Rusya, Çin, Şili ve Arjantin gibi ülkeler de bor pazarından pay almaya başlamıştır. Söz konusu yasa değişikliği ile Eti Maden’in rekabet gücünün ve karlılığının artırılarak ülke ekonomisine azami katkı sağlamasının hedeflendiği yukarıda açıklanmıştır.